İKİNCİ BİN'DE TÜRKLER

Âdemoğlu evreni ve zamanı; kendi boyuna, yaşam sürecine, arzu ve beklentilerine göre düşlediği **"semiyotik" (Gösterge bilimi),** yapay bir çerçeve içinde görür, görmek ister. **İnsan, evren ve zamanın tek ölçüsüdür.** İnsan evren ve zamanı, yapay bölmelere ayırmıştır. İnsanlığın bir bölümüne göre, **"gerçek evren ve zaman" İsa Peygamberin doğuşundan başlar.** İnsanlığın kalanı bu zaman bölümünü, çağımızın kültürüne mâl olmuş bir zamanlama olarak alır. 1999'un son günü daha iyi bir dünya beklentisiyle tüm insanlık bir soluk olup yeni bir bin yılı selâmladı. Olay çok anlamlıdır. Hristiyan dünya, yalnız nükleer arsenalleri (silâh deposu, cephanelik, tophane), küresel bankalarıyla değil, üniversiteleri ve Nobel'i ile bu zaman çerçevesini bir dünya ritüeli hâline getirmiştir. Başka dinler ve kültürler, İslâm, Yahudilik ve Hinduizm evren ve zaman çerçevesini başka biçimde algılar ve kutlar. İslâm için, Allah Teâlâ'nın vaad ettiği yeni, erdemli dünyayı kurmak üzere Hazreti Muhammed' (sallallâhü aleyhi ve sellem)in ensarıyla Mekke'den Medine'ye göçtüğü tarih, Hicret, gerçek zamanın başlangıcıdır. Her yeni bin yıl, her kültür çerçevesinde korku ve heyecanla karşılanır.

Ortadoğu İslâm devletleri, Mezopotamya medeniyetinden İran yoluyla gelen bir geleneği sürdürerek, saraylarında daima bir müneccim bulundururlardı. Bu müneccim, gelecek yılda uğurlu ve uğursuz günleri saptayarak bir çeşit almanak hazırlayıp padişaha sunardı. Bu **almanak** örnekleri, **ahkâm-i sal, kitâb-i ihtiyârât, takvîm** gibi adlar altında kütüphânelerimizde mevcuttur.

Hicrî 1000-1591 /1592 yılı yaklaşırken III. Murad (1574-1595) KIYAMET KAYGISIyla birtakım tedbirler alınmasını emretti. Bu arada Türk, Arap ve Yahudi, devrin en yetkili astronomları İstanbul'a çağrılarak bir Rasadhâne-i Hümâyûn inşa olundu. **Kıyamet beklentisi içinde bulunan halk, bu arada yeniçeri arasında, Tanrı'nın sırlarını öğrenmeye kalkmanın, küfür olduğu söylentileri dolaşmaya başladı ve rasathane yıkıldı (1580).** Bu rasathânede, o zaman Avrupalı astronomların kullandıkları en yeni âletler kullanılıyordu.

Hicrî 1000'de meydana gelecek kıyametten korkan sultan için tarihçi Mustafa Âlî de, kıyamet alâmetleri hakkında, astroloji üzerinde Mir'âtu'lavâlim adlı bir risâle yazdı. Hicrî 1000/1591-1592 yılı yaklaşırken, İstanbul'u kıyametin yakın olduğu korkusu sardı ve birçok kötü olay buna yoruldu. Birinci binde beklenen kıyamete hazırlık olarak padişah, hâzineyi doldurmak için sıkı malî önlemler aldırttı.

1589 yeniçeri ayaklanması, iki büyük yangın ve veba salgını kıyamet alâmetleri olarak yorumlandı. Tarihçi, şâir ve devlet adamı Mustafa Âlî'nin 1589-1591 arasındaki şiirlerinde kıyamet bekleyişi, apokaliptik kaygılar sık sık yer alır (C. Fleischer):

Ulemâ câhildir, devlet erkânı yalancıdır; akça'nın değerini kaybetmesi (Selânikî yüzde yüz bir enflasyondan söz eder) nedeniyle fakirlik ve sıkıntı, rüşvet ve suistimaller alıp yürümüştür. Toplum soysuzlaşmıştır, pâyitahtta herkes para ve ikbale kavuşmak için her şeyi yapmaya hazırdır, iltimas, kayırmacılık (factionalism) doruktadır. Bütün bunlar, büyük Osmanlı kültür adamına göre, kıyametin yakın olduğunun birer göstergesidir. **MUSTAFA ÂLÎ, BİR AYDIN OLARAK KIYAMET KOPACAĞINA İNANMASA DA, HALK ARASINDAKİ TELÂŞ VE KORKUDAN KENDİSİNİ KURTARAMAZ.**

Saray halkı da, Hicrî 1000'de büyük olaylar beklemektedir. Sultan Murad, 1000 yılından önce eyaletlerde geçen tüm olayların bir defterde kaydını emreder. 1000 yılı gelince bu korkulara yer olmadığı meydana çıkar. Hicrî 1000 yılı kargaşasız geçince, herkes kendini yeni bir hayatın eşiğinde hissetmiştir.

Âlî, Osmanlı gücünün düşüşünü ve kargaşayı, kanunların çiğnenmesinde bulur ve Hicrî 1000 yılım devletin tarihinde yeni bir dönüm noktası olarak alır. Fleischer, devlet kurumlarında ve kanun rejiminde soysuzlaşma üzerine ünlü kitabı **NUSHATUS-SELÂTÎN'İ** yazmaya Hicrî 1000 yılında başlar. Hicrî 1000'de yalnız Osmanlı değil, İslâm âlemi kıyamet korkusu içindeydi. **Halep halkı, Hicrî 999'da şehrin harap olacağına ve dünyada hiçbir Arab'ın sağ kalmayacağına inanıyordu.** O zaman Halep'te bulunan Âlî, Sultan'ı uyararak bir önlem alınmasını arz eder. Hindistan'da Türk hükümdarı Babur'un torunu Büyük Ekber (1556-1605), bir dünya tarihi yazılmasını emretmiş, 993-1000 yıllarını kapsayan bir **Tarîh-i Elfî** (1000 yılına dek Tarih) yazılmıştır. Cornell Fleischer'e göre (s. 244) bir dizi